

кафедра економіки та менеджменту
(повна назва кафедри, циклової комісії)

КУРСОВА РОБОТА (ПРОЕКТ)

Менеджмент
(назва дисципліни)

на тему: Підвищення соціальної відповідальності та професійна етика у
сучасному менеджменті

Студента Шилін Станіслав Павлович

курсу II
групи ІН35-9-24-Б1М(4.0д)

напряму підготовки (спеціальності) Менеджмент

спеціалізації _____

Керівник Абдулов Р.М.
доцент кафедри, к.п.н.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Оцінка:

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Павлоград
2026 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	5
1.1. Сутність та характеристика соціальної відповідальності суб'єктів господарювання, її види та принципи.....	5
1.2. Методичні підходи до аналізу рівня інтеграції соціальної відповідальності у діяльність суб'єктів господарювання.....	8
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ СУБ'ЄКТА МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ (на прикладі ФОП Кульомза Р.М.)	14
2.1. Аналіз становлення та розвитку соціальної відповідальності малого бізнесу в Україні	14
2.2. Загальна характеристика діяльності ФОП Кульомза Р.М.....	18
2.3. Аналіз стратегії соціальної відповідальності ФОП Кульомза Р.М.	21
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ СУБ'ЄКТА МАЛОГО БІЗНЕСУ НА ОСНОВІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ	25
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ	37

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки, посилення конкуренції та зростання суспільних вимог до ведення бізнесу особливого значення набувають питання соціальної відповідальності та професійної етики суб'єктів господарювання. Сучасний менеджмент дедалі більше орієнтується не лише на досягнення економічних результатів, а й на забезпечення балансу між інтересами підприємства, працівників, споживачів, місцевих громад та суспільства загалом. Соціально відповідальна діяльність сприяє формуванню позитивної репутації підприємства, підвищенню рівня довіри з боку зацікавлених сторін та забезпеченню сталого розвитку бізнесу.

В умовах глобалізації економічних процесів, поширення принципів сталого розвитку та інтеграції України до європейського економічного простору соціальна відповідальність і професійна етика стають важливими складовими ефективного управління підприємствами. Дотримання етичних норм у процесі здійснення господарської діяльності сприяє підвищенню якості управлінських рішень, зміцненню корпоративної культури та створенню сприятливого соціального середовища. Водночас багато суб'єктів малого бізнесу недостатньо уваги приділяють питанням соціальної відповідальності через обмеженість ресурсів, відсутність чітких стратегій та недостатнє усвідомлення її переваг.

Актуальність теми курсової роботи зумовлена необхідністю дослідження сучасних підходів до формування та реалізації соціальної відповідальності й професійної етики суб'єктів господарювання, визначення особливостей їх впровадження у діяльність підприємств малого бізнесу та розроблення рекомендацій щодо вдосконалення відповідних управлінських практик з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Метою курсової роботи є дослідження теоретичних засад соціальної відповідальності та професійної етики у сучасному менеджменті, аналіз стратегії соціальної відповідальності ФОП Кульомза Р.М. та розроблення рекомендацій щодо її удосконалення на основі зарубіжного досвіду.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено вирішення таких завдань:

- розкрити сутність соціальної відповідальності суб'єктів господарювання, визначити її види та основні принципи;
- дослідити методичні підходи до аналізу рівня інтеграції соціальної відповідальності у діяльність суб'єктів господарювання;
- проаналізувати становлення та розвиток соціальної відповідальності малого бізнесу в Україні;
- надати загальну характеристику діяльності ФОП Кульомза Р.М.;
- здійснити аналіз стратегії соціальної відповідальності та професійної етики ФОП Кульомза Р.М.;
- обґрунтувати напрями удосконалення стратегії соціальної відповідальності та професійної етики ФОП Кульомза Р.М.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації соціальної відповідальності і професійної етики суб'єктів малого бізнесу.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти підвищення соціальної відповідальності та професійної етики у сучасному менеджменті на прикладі діяльності ФОП Кульомза Р.М.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема методи аналізу і синтезу, порівняння, узагальнення, системного підходу, економіко-статистичний метод, методи економічного аналізу, графічний та табличний методи.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій для вдосконалення стратегії соціальної відповідальності та професійної етики ФОП Кульомза Р.М., підвищення ефективності взаємодії із зацікавленими сторонами, зміцнення ділової репутації, покращення соціальних показників діяльності та забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємства.

Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Сутність та характеристика соціальної відповідальності суб'єктів господарювання, її види та принципи

Соціальна відповідальність бізнесу в сучасних умовах стала невід'ємною складовою ефективного функціонування підприємств та важливою передумовою їх довгострокового розвитку. Діяльність компаній дедалі більше виходить за межі отримання економічного результату, охоплюючи реалізацію соціальних, екологічних і благодійних проєктів, підтримку освітньої та медичної сфер, а також співпрацю з місцевими громадами. У країнах із розвинутою економікою соціальна відповідальність розглядається як важливий інститут суспільного розвитку, що сприяє зміцненню соціальної інфраструктури, підвищенню рівня зайнятості населення та розвитку партнерських відносин між бізнесом, державою і суспільством [1].

За умов економічної нестабільності та кризових явищ роль соціально відповідального бізнесу набуває ще більшої ваги. Підприємства не лише забезпечують безперервність своєї діяльності, а й підтримують працівників, сприяють збереженню робочих місць і беруть участь у вирішенні суспільно важливих проблем. У широкому розумінні соціальна відповідальність характеризує усвідомлення підприємством наслідків власної діяльності для суспільства та навколишнього середовища, а також прагнення поєднувати економічні цілі із дотриманням етичних стандартів, законодавчих вимог і принципів сталого розвитку [2].

У таблиці 1.1 узагальнено основні наукові підходи до трактування сутності поняття «соціальна відповідальність», представлені в працях вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Таблиця 1.1

Трактування сутності поняття «соціальна відповідальність» в літературі

Автор	Перефразоване трактування
Котлер Ф., Лі Н. [3]	Добровільне впровадження підприємством соціальних і природоохоронних принципів у господарську діяльність та взаємодію із зацікавленими сторонами для досягнення позитивного суспільного ефекту.
Лазоренко О., Колишко Р. [4]	Підхід до ведення бізнесу, за якого підприємство усвідомлює вплив своєї діяльності на суспільство й навколишнє середовище та добровільно бере зобов'язання щодо мінімізації негативних наслідків.
Саприкіна М.А. та ін. [5]	Управлінська система, що забезпечує гармонізацію економічних, екологічних і соціальних цілей підприємства для підтримання його стійкого розвитку.
Колот А.М., Грішнова О.А. [6]	Форма партнерської взаємодії бізнесу, держави та суспільства, яка ґрунтується на етичній поведінці, соціальній справедливості, дотриманні прав людини та принципів сталого розвитку.
Романюк М.Д. [7]	Спільна діяльність суб'єктів господарювання, держави та громадянськості, спрямована на зменшення соціальної нерівності, підтримку населення та забезпечення суспільного добробуту.
Гоголя О.П., Кудінова І.П. [8]	Сукупність соціальних, економічних і екологічних заходів, які реалізує підприємство для покращення умов праці, підтримки громади, дотримання ділової етики та збереження навколишнього середовища.

Джерело: [3-8]

Узагальнення наукових підходів, наведених у таблиці 1.1, дає підстави визначити соціальну відповідальність як добровільно реалізовану систему управлінських, економічних, соціальних та екологічних заходів, спрямованих на досягнення балансу між інтересами підприємства, суспільства й навколишнього середовища. Більшість учених підкреслюють, що вона є не лише проявом відповідальної та етичної поведінки суб'єктів господарювання, а й важливим інструментом зміцнення конкурентних переваг, підвищення довіри зацікавлених сторін, формування позитивного іміджу та забезпечення сталого розвитку підприємства [3–8].

Таким чином, концепція соціальної відповідальності бізнесу ґрунтується на здійсненні господарської діяльності з урахуванням не лише фінансових результатів, а й її впливу на суспільство та навколишнє природне середовище. Незважаючи на широке поширення цього поняття, у науковій літературі відсутнє його універсальне трактування, що обумовлює існування різних підходів до

визначення змісту, масштабів і рівня відповідальності підприємств перед суспільством [9]. Соціально орієнтовані компанії прагнуть досягати не лише високих економічних показників, а й створювати додану соціальну цінність, підвищувати рівень добробуту населення, зміцнювати довіру зацікавлених сторін та сприяти реалізації цілей сталого розвитку. [10].

Під час розроблення та впровадження політики соціальної відповідальності підприємства повинні керуватися низкою базових принципів, які забезпечують послідовність, комплексність і ефективність реалізації відповідних заходів (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Характеристика ключових принципів соціальної відповідальності бізнесу

Джерело: [11-12]

Основоположні принципи соціальної відповідальності визначають підходи до побудови сучасної моделі управління підприємством, яка передбачає узгодження економічних інтересів із соціальними потребами та екологічними вимогами. Їх практичне застосування сприяє зміцненню конкурентоспроможності підприємства, підвищенню рівня довіри з боку партнерів і споживачів, а також забезпечує його стале функціонування. Одним із визначальних принципів є комплексність, що передбачає інтеграцію соціальних, економічних та екологічних аспектів у всі напрями діяльності підприємства. Важливу роль також відіграє принцип добровільності, який означає реалізацію соціальних програм не лише з метою виконання законодавчих вимог, а й відповідно до корпоративних цінностей та етичних норм. Не менш значущими є відкритість і прозорість, які забезпечують доступність інформації про результати соціальної, економічної та природоохоронної діяльності підприємства, формуючи позитивну репутацію та зміцнюючи довіру суспільства.

Разом із тим розвиток соціальної відповідальності бізнесу в Україні поки що характеризується недостатньою системністю, оскільки в багатьох випадках вона реалізується переважно у формі окремих благодійних або спонсорських проєктів. У зв'язку з цим особливого значення набуває інтеграція принципів соціальної відповідальності до стратегічної системи управління підприємствами. Такий підхід дає змогу не лише посилити їхні ринкові переваги та підвищити рівень суспільної довіри, а й створити передумови для стабільного довгострокового розвитку в умовах сучасних економічних викликів.

1.2. Методичні підходи до аналізу рівня інтеграції соціальної відповідальності у діяльність суб'єктів господарювання

Соціальна відповідальність підприємства характеризує рівень усвідомлення ним наслідків власної господарської діяльності для суспільства, економіки та довкілля. Її сутність полягає не лише у здійсненні окремих соціальних заходів, а й у впровадженні принципів етичного ведення бізнесу, дотриманні трудових прав,

екологічних стандартів і підтримці місцевих громад як складових корпоративної системи управління. Підприємства, які послідовно реалізують політику соціальної відповідальності, приділяють значну увагу створенню безпечного робочого середовища, забезпеченню гідного рівня оплати праці, розвитку професійних компетентностей персоналу та дотриманню принципів рівності й недискримінації, що позитивно позначається на результативності їх діяльності [13].

Важливим напрямом соціально відповідальної діяльності є розвиток партнерських відносин із місцевими громадами через фінансування та підтримку освітніх, культурних, соціальних і природоохоронних програм. Така взаємодія сприяє зміцненню довіри до підприємства, покращенню його ділової репутації та формуванню довгострокових відносин із суспільством. Додатковим стимулом розвитку корпоративної соціальної відповідальності виступає поширення міжнародних стандартів і вимог європейського законодавства, які передбачають підвищення рівня прозорості бізнесу, дотримання трудових гарантій та впровадження нефінансової звітності. Виконання цих вимог підвищує конкурентоспроможність підприємств і створює сприятливі умови для розширення міжнародного партнерства [30].

Разом із тим інтеграція принципів соціальної відповідальності в діяльність підприємства потребує відповідного фінансового забезпечення, організаційних змін і формування нової корпоративної культури. Незважаючи на необхідність додаткових витрат, реалізація таких підходів забезпечує зростання довіри з боку споживачів, інвесторів та інших зацікавлених сторін, сприяє мінімізації репутаційних ризиків і підвищує стійкість підприємства до зовнішніх викликів. Саме тому соціальна відповідальність розглядається як один із ключових чинників забезпечення довгострокового розвитку бізнесу. Оцінювання рівня її інтеграції здійснюється за допомогою комплексних методичних підходів, що охоплюють аналіз управлінських рішень, соціальних програм та екологічної діяльності підприємства і дають змогу визначити ефективність реалізації відповідної стратегії [14].

На рис. 1.2 представлено основні методичні підходи до оцінювання рівня інтеграції соціальної відповідальності в систему управління підприємством.

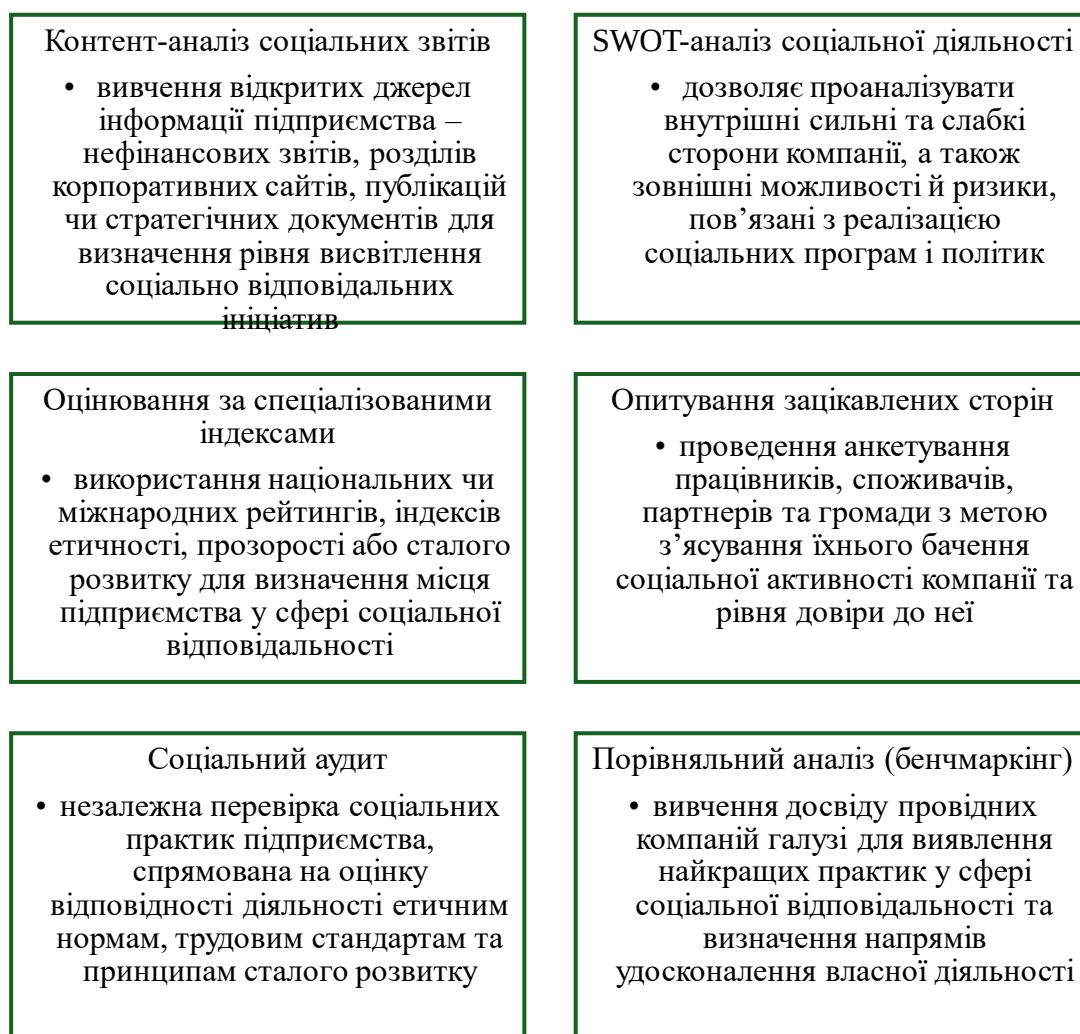

Рис. 1.3. Характеристика методів оцінки розвитку соціальної відповідальності підприємства

Джерело: [15-16]

Таким чином, визначення рівня розвитку соціальної відповідальності базується на використанні сукупності якісних і кількісних методів, які дозволяють комплексно оцінити як внутрішні процеси підприємства, так і його взаємодію із зовнішніми стейкхолдерами. Проведення соціального аудиту та контент-аналізу дає можливість визначити ступінь відкритості компанії, оцінити ефективність реалізації соціальної політики та якість розкриття нефінансової інформації. Водночас опитування працівників, споживачів, партнерів та інших зацікавлених

сторін дозволяють встановити рівень їхньої довіри, задоволеності та сприйняття соціальної діяльності підприємства.

Не менш важливими інструментами є SWOT-аналіз, бенчмаркінг, рейтингові оцінки та індексні методики, які забезпечують можливість визначити конкурентні переваги підприємства, виявити проблемні аспекти реалізації соціальної відповідальності, порівняти досягнуті результати з найкращими галузевими практиками та сформувати обґрунтовані напрями подальшого вдосконалення. Комплексне використання зазначених методів створює інформаційну основу для підвищення ефективності управління соціальною відповідальністю, зміцнення конкурентних позицій підприємства та забезпечення його сталого розвитку.

Наступним етапом дослідження доцільно розглянути переваги та обмеження застосування наведених методів оцінювання соціальної відповідальності, які систематизовано в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Характеристика переваг та недоліків методів оцінки розвитку соціальної відповідальності підприємства

Метод	Переваги	Недоліки
Аналіз нефінансової звітності	Дає можливість оцінити відкритість підприємства, відстежити зміни в соціальній діяльності та порівняти результати різних компаній.	Інформація часто ґрунтується на офіційних матеріалах підприємства і не завжди відображає реальний стан справ.
SWOT-аналіз соціальної діяльності	Дозволяє визначити сильні й слабкі сторони, оцінити перспективи розвитку та потенційні ризики у сфері соціальної відповідальності.	Результати можуть бути суб'єктивними та залежать від якості аналітичних даних і досвіду експертів.
Оцінювання за індексами та рейтингами	Забезпечує зовнішню стандартизовану оцінку й дозволяє проводити міжгалузеві та міжнародні порівняння.	Охоплює не всі підприємства, а оновлення інформації може відбуватися із затримкою.
Опитування працівників і стейкхолдерів	Допомагає виявити рівень задоволеності та ставлення зацікавлених сторін до соціальної політики компанії.	Потребує значної вибірки респондентів, а результати можуть залежати від суб'єктивності відповідей.
Соціальний аудит	Забезпечує незалежну й комплексну оцінку соціальної діяльності, допомагає виявити проблеми та вдосконалити управління.	Вимагає значних фінансових і часових витрат, а також залучення кваліфікованих фахівців.

Джерело: [17-18]

Оцінка рівня інтеграції соціальної відповідальності підприємства здійснюється із застосуванням різноманітних методичних підходів, кожен із яких характеризується власною сферою використання, перевагами та певними обмеженнями. Одним із найбільш поширених інструментів є аналіз нефінансової інформації, що базується на вивченні корпоративних звітів, офіційних вебресурсів, звітів зі сталого розвитку та інших відкритих джерел. Такий підхід дозволяє визначити рівень відкритості підприємства та повноту висвітлення його соціальної діяльності, а також здійснювати порівняльний аналіз між різними компаніями. Разом із тим інформація, що використовується під час такого аналізу, часто має презентаційний характер і не завжди повною мірою відображає реальний стан реалізації соціальної відповідальності. Водночас застосування SWOT-аналізу дає змогу комплексно оцінити внутрішні переваги й недоліки підприємства у сфері соціальної відповідальності, а також визначити перспективи розвитку та потенційні загрози, хоча достовірність результатів значною мірою залежить від професійності експертів, які проводять оцінювання.

Важливе місце серед інструментів оцінювання посідають індекси прозорості, що забезпечують уніфікований підхід до визначення рівня відкритості та соціальної відповідальності підприємств. В українській практиці одним із найбільш поширених є Національний індекс прозорості корпоративної соціальної відповідальності, який дозволяє здійснювати рейтингове оцінювання підприємств за встановленими критеріями. Однак можливості його використання нерідко обмежуються недостатньою кількістю актуальної інформації та нерегулярністю оприлюднення нефінансової звітності. Водночас важливим джерелом інформації виступають опитування стейкхолдерів, результати яких дають можливість визначити рівень задоволеності, довіри та сприйняття соціальної політики підприємства з боку працівників, клієнтів, інвесторів і партнерів [19].

Більш комплексне оцінювання забезпечує проведення соціального аудиту, який спрямований на перевірку відповідності фактичної діяльності підприємства задекларованим принципам соціальної відповідальності, вимогам законодавства та корпоративним стандартам. Проведення такого аудиту дозволяє не лише виявити

наявні проблеми, а й сформувані рекомендації щодо підвищення ефективності соціальної політики підприємства. Не менш важливим інструментом є бенчмаркінг, сутність якого полягає у порівнянні соціальних практик підприємства з діяльністю провідних компаній галузі. Використання цього методу сприяє запозиченню успішного досвіду та впровадженню сучасних управлінських рішень, хоча його практичне застосування часто ускладнюється обмеженим доступом до детальної інформації про діяльність конкурентів.

Отже, забезпечити об'єктивне оцінювання рівня соціальної відповідальності підприємства можливо лише за умови використання комплексного підходу, який передбачає поєднання кількох взаємодоповнювальних методів дослідження. Поєднання інструментів внутрішнього аналізу, незалежної перевірки, оцінювання прозорості та дослідження думки зацікавлених сторін дозволяє сформувані всебічне уявлення про ефективність реалізації соціальної відповідальності. Застосування такого підходу сприяє підвищенню рівня відкритості та підзвітності підприємства, зміцненню довіри суспільства, покращенню його ділової репутації та створює передумови для сталого розвитку й посилення конкурентних переваг у довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ СУБ'ЄКТА МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ (на прикладі ФОП Кульомза Р.М.)

2.1. Аналіз становлення та розвитку соціальної відповідальності малого бізнесу в Україні

Приєднання України до ініціативи Глобального договору ООН у 2006 році стало важливим кроком на шляху поширення принципів корпоративної соціальної відповідальності та інтеграції міжнародних стандартів ведення бізнесу. Станом на 2024 рік учасниками цієї глобальної ініціативи були 117 українських компаній, які на добровільних засадах впроваджують принципи захисту прав людини, забезпечення належних умов праці, охорони навколишнього середовища та запобігання корупції [20]. Основні положення Глобального договору ООН тісно пов'язані з реалізацією Цілей сталого розвитку до 2030 року, які орієнтовані на забезпечення збалансованого економічного зростання, соціальної справедливості та екологічної безпеки [21]. З огляду на це доцільним є аналіз позицій України у світових рейтингах сталого розвитку, зокрема за показниками Індексу зеленого майбутнього (рис. 2.1).

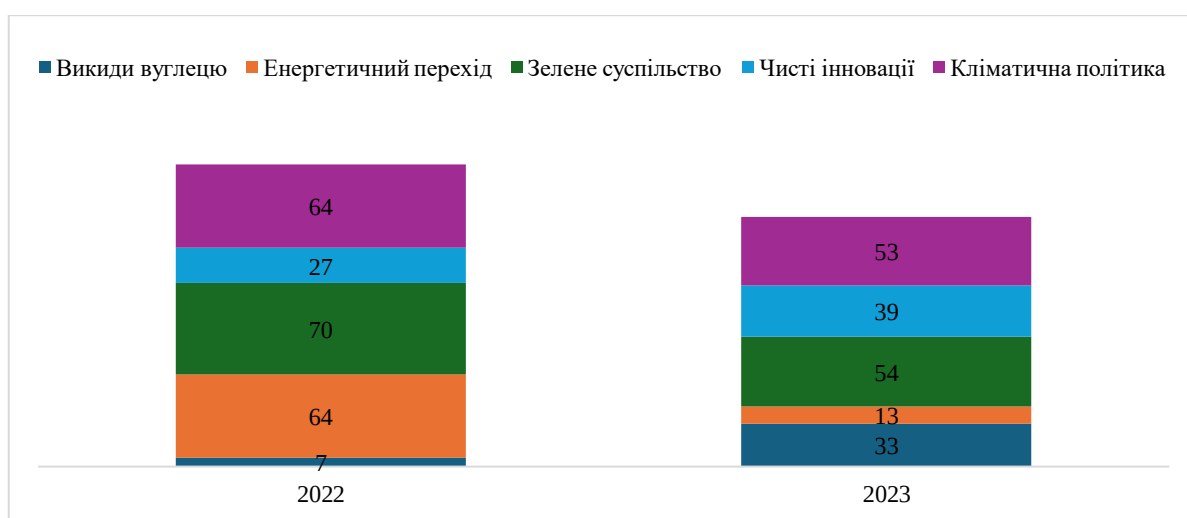

Рис. 2.1. Динаміка місця України за основними субіндексами індексу
зеленого майбутнього в 2022-2023 рр.

Джерело: [22]

Дані, наведені на рис. 2.1, свідчать про поступове покращення позицій України за більшістю складових Індексу зеленого майбутнього, що відображає позитивні тенденції у сфері сталого розвитку. Разом із тим однією з найсерйозніших проблем залишається збільшення обсягів викидів парникових газів, що значною мірою обумовлено наслідками повномасштабної війни та військової агресії російської федерації. За сучасних умов основна увага держави зосереджена на питаннях безпеки та оборони, тому реалізація екологічних і кліматичних програм значною мірою залежить від завершення бойових дій, стабілізації економічної ситуації.

Формування системи корпоративної соціальної відповідальності як складової стратегічного управління українських підприємств розпочалося ще до початку повномасштабної війни. За інформацією Центру «Розвиток КСВ», до 2022 року близько 80 % українських компаній, насамперед представників великого бізнесу, впроваджували окремі елементи соціально відповідальної діяльності. Для порівняння, у більшості європейських країн цей показник коливається в межах 90–95 %. Соціально відповідальні підприємства приділяють особливу увагу збереженню трудового потенціалу, виробництву якісної продукції, сумлінному виконанню податкових зобов'язань та підтримці сталого розвитку, що позитивно впливає не лише на результати їхньої діяльності, а й на розвиток національної економіки загалом [46].

Особливості реалізації соціальної відповідальності суб'єктами малого та середнього підприємництва мають більш практичний характер і значною мірою визначаються специфікою їх господарської діяльності. Для підприємств, які працюють безпосередньо зі споживачами, соціальна відповідальність проявляється у забезпеченні високої якості продукції та послуг, наданні достовірної інформації, добросовісному веденні рекламної діяльності, своєчасному виконанні податкових зобов'язань, створенні безпечних умов праці, забезпеченні справедливої винагороди працівникам та участі у благодійних і соціальних проєктах.

Для малих і середніх підприємств, які функціонують як постачальники або партнери великих компаній, соціальна відповідальність насамперед полягає у

дотриманні корпоративних стандартів, етичних норм і вимог, встановлених контрагентами. Незалежно від сфери діяльності, спільними ознаками соціально відповідального малого бізнесу залишаються дотримання принципів доброчесності, реалізація соціальних та благодійних ініціатив, підтримка персоналу, участь у розвитку місцевих громад і формування партнерських відносин із суспільством. У табл. 2.1 систематизовано основні чинники, що стимулюють впровадження соціальної відповідальності на підприємствах малого бізнесу.

Таблиця 2.1

Характеристика мотиваційних факторів впровадження соціальної відповідальності малим бізнесом в Україні

Фактори	Мотиваційний фактор	Характеристика
Внутрішні	Етичні цінності керівника	Рівень моральних принципів і особисті переконання власника або керівника значною мірою визначають готовність підприємства реалізовувати соціально відповідальні ініціативи.
	Формування позитивної репутації	Соціальна відповідальність розглядається як складова чесного ведення бізнесу, що сприяє зміцненню довіри, підвищенню іміджу та конкурентних переваг підприємства.
	Економічна доцільність	Упровадження соціальної відповідальності може підвищити прибутковість бізнесу, покращити взаємодію зі споживачами та сприяти формуванню позитивного ставлення з боку влади та суспільства.
	Належність до громади	Усвідомлення підприємством своєї ролі у розвитку місцевої громади мотивує до участі у соціальних ініціативах та підтримці територіального розвитку.
Зовнішні	Співпраця з великим бізнесом	Участь у виробничих ланцюгах соціально відповідальних компаній стимулює малі компанії дотримуватись етичних стандартів і принципів відповідального ведення діяльності.
	Вплив громади та громадських організацій	Місцеві громади, медіа та громадські організації можуть спонукати бізнес до активнішої участі у вирішенні соціальних проблем.
	Законодавчі вимоги	Необхідність дотримання законів, нормативних вимог та уникнення штрафів чи репутаційних втрат стимулює підприємства впроваджувати відповідальні практики.
	Очікування споживачів	Прагнення зберегти лояльність клієнтів та підтримати позитивний імідж мотивує малий бізнес покращувати якість послуг і дотримуватись принципів соціальної відповідальності.

Джерело: [23-24]

Таким чином, розвиток соціальної відповідальності малого підприємництва в Україні обумовлюється сукупністю внутрішніх і зовнішніх чинників. До внутрішніх належать корпоративні цінності власників і керівників, прагнення зміцнити ділову репутацію, підвищити ефективність діяльності та зробити внесок у розвиток місцевої громади. Водночас зовнішні стимули формуються під впливом законодавчих вимог, суспільних очікувань, вимог споживачів, партнерів і великих компаній, а також громадського контролю. За таких умов реалізація принципів соціальної відповідальності виступає не лише свідченням етичного ведення бізнесу, а й важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності, зміцнення довіри клієнтів і забезпечення стабільного довгострокового розвитку підприємства.

Запровадження принципів соціальної відповідальності забезпечує вагомі переваги як для суб'єктів малого та середнього підприємництва, так і для економіки та суспільства в цілому. Для підприємств вона сприяє підвищенню рівня довіри й прихильності споживачів, покращенню взаємовідносин із працівниками, розвитку людського капіталу та створенню позитивного корпоративного іміджу. Крім того, дотримання міжнародних стандартів соціально відповідального ведення бізнесу підвищує інвестиційну привабливість підприємства, полегшує співпрацю з іноземними партнерами та сприяє формуванню безпечного й прогнозованого середовища для здійснення господарської діяльності.

На рівні суспільства позитивний вплив соціальної відповідальності проявляється у зміцненні взаємодії між державою, бізнесом і територіальними громадами, підтримці соціально незахищених категорій населення, розвитку громадських ініціатив та залученні приватних ресурсів до реалізації соціально значущих проєктів. У сучасних умовах господарювання соціальна відповідальність набуває стратегічного значення, оскільки дозволяє підприємствам гармонізувати власну діяльність із вимогами законодавства, міжнародними стандартами та очікуваннями зацікавлених сторін. Разом із тим ефективне впровадження відповідних практик потребує консолідації зусиль бізнесу, органів державної влади

та громадськості, а також створення державою сприятливих умов для розвитку відповідального підприємництва.

2.2. Загальна характеристика діяльності ФОП Кульомза Р.М.

ФОП Кульомза Роман Миколайович є суб'єктом підприємницької діяльності, який здійснює господарську діяльність у місті Суми Сумської області. Державна реєстрація підприємця була проведена 30 листопада 2000 року [25]. За тривалий період функціонування підприємство сформувало стійкі позиції на регіональному ринку та спеціалізується на виробництві й реалізації рибної продукції.

Основним видом економічної діяльності ФОП Кульомзи Р.М. є перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків, що здійснюється на власних виробничих потужностях. Підприємство виготовляє широкий асортимент продукції, до якого входять солена риба, вироби гарячого та холодного копчення, а також різноманітні пресерви, вироблені за власними технологічними рецептами. Важливе місце у структурі продукції займають товари, що випускаються під власною торговельною маркою FISH KING, яка завдяки високій якості продукції, широкому асортименту та стабільним споживчим характеристикам здобула позитивну репутацію серед покупців [26].

Господарська діяльність підприємства охоплює декілька напрямів реалізації продукції. Провідне місце займає оптова торгівля, що включає постачання рибної продукції спеціалізованим торговельним мережам і підприємствам, а також реалізацію інших продовольчих товарів у межах неспеціалізованої оптової торгівлі. Роздрібний продаж здійснюється через власні спеціалізовані торговельні точки, які функціонують переважно на території міста Суми. Крім традиційних каналів збуту, підприємство активно використовує інструменти електронної комерції, що дозволяє розширювати географію продажів, залучати нових покупців та ефективніше просувати власну продукцію на українському ринку.

Організаційна структура ФОП Кульомзи Романа Миколайовича відповідає особливостям малого підприємництва та характеризується компактністю,

гнучкістю й високим рівнем адаптивності до змін зовнішнього середовища. Побудова системи управління забезпечує ефективну координацію виробничої, торговельної та адміністративної діяльності підприємства, що дозволяє оперативно приймати управлінські рішення та підтримувати стабільне функціонування всіх напрямів господарської діяльності (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Організаційна структура ФОП Кульомза Р.М.

Джерело: зроблено за даними компанії

Управління діяльністю підприємства здійснює його власник – Кульомза Роман Миколайович, який виконує функції керівника, приймає стратегічні управлінські рішення та координує основні напрями господарської діяльності. Йому безпосередньо підпорядковуються структурні підрозділи, відповідальні за закупівлю сировини, виробництво рибної продукції, логістику, збут, маркетинг, бухгалтерський облік і зовнішньоекономічну діяльність.

У табл. 2.2 наведено динаміку основних фінансово-економічних показників діяльності ФОП Кульомзи Р.М. за 2023–2025 роки.

Аналіз даних табл. 2.2 свідчить про загалом позитивні тенденції розвитку підприємства. Протягом досліджуваного періоду вартість необоротних активів зросла з 32,6 тис. грн до 120,0 тис. грн, що вказує на оновлення матеріально-технічної бази та інвестування у виробничі потужності. Водночас обсяг оборотних активів скоротився на 83,7 тис. грн (19,8 %), що може свідчити про підвищення ефективності використання оборотних ресурсів.

Таблиця 2.2

Динаміка основних показників діяльності Кульомза Р.М. за період 2023-2025

рр.

Показники	2023р.	2024р.	2025р.	Відхилення 2025/2023	
				(+/-)	%
Усього необоротні активи, тис. грн.	32,6	47,6	120	87,4	268,10
Усього оборотні активи тис. грн.	423,2	415,3	339,5	-83,7	-19,78
Усього власний капітал тис. грн.	413,9	440,9	457,5	43,6	10,53
Усього поточні зобов'язання тис. грн.	41,9	22	2	-39,9	-95,23
Баланс тис. грн.	455,8	462,9	459,5	3,7	0,81
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) тис. грн.	493,5	1 151,00	943,3	449,8	91,14
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) тис. грн.	383,9	941,8	697,1	1081	-281,58
Інші операційні витрати тис. грн.	210,1	182,1	229,6	19,5	9,28
Інші витрати тис. грн.	4,9	0,1	0	-4,9	-100,00
Чистий прибуток тис. грн.	-105,4	27	16,6	122	-115,75
Рентабельність активів, %	-23,12	5,83	3,61	26,74	-115,62
Рентабельність власного капіталу, %	-25,47	6,12	3,63	29,09	-114,25
Рентабельність діяльності, %	27,46	2,87	2,38	-25,07	-91,33
Рентабельність продукції, %	-21,36	2,35	1,76	23,12	-108,24

Джерело: зроблено автором за даними Додатку А

Позитивні зміни простежуються і у структурі джерел фінансування. Власний капітал збільшився на 43,6 тис. грн (10,5 %), тоді як поточні зобов'язання зменшилися майже на 95 %, що свідчить про зміцнення фінансової незалежності підприємства. Крім того, чистий дохід від реалізації продукції зріс із 493,5 тис. грн у 2023 році до 943,3 тис. грн у 2025 році, тобто майже вдвічі.

Важливим результатом стало покращення фінансових результатів діяльності. Якщо у 2023 році підприємство працювало зі збитком у розмірі 105,4 тис. грн, то вже у 2024–2025 роках отримувало чистий прибуток. Разом із тим у 2025 році спостерігалось певне зниження показників рентабельності порівняно з попереднім роком, що свідчить про деяке уповільнення ефективності використання ресурсів.

Загалом результати аналізу підтверджують стабільний фінансовий стан ФОП Кульомзи Р.М. Підприємство демонструє зростання доходів, зміцнення власного капіталу та істотне скорочення боргового навантаження, що формує належні передумови для подальшого розвитку та впровадження заходів із підвищення соціальної відповідальності.

2.3. Аналіз стратегії соціальної відповідальності ФОП Кульомза Р.М.

ФОП Кульомза Р.М. розглядає соціальну відповідальність як одну зі складових стратегічного розвитку підприємства, що сприяє підвищенню його конкурентоспроможності, зміцненню ділової репутації та забезпеченню стабільного функціонування у довгостроковій перспективі. Для підприємства, яке спеціалізується на переробленні та реалізації рибної продукції під торговою маркою FISH KING, реалізація принципів соціальної відповідальності полягає не лише у досягненні високих економічних результатів, а й у створенні безпечних умов праці, забезпеченні високої якості продукції та підтримці місцевої громади.

У своїй діяльності підприємство орієнтується на реалізацію окремих Цілей сталого розвитку, насамперед тих, що стосуються забезпечення гідної праці та економічного зростання (ЦСР 8), розвитку відповідального виробництва й споживання (ЦСР 12), а також зміцнення здоров'я і добробуту працівників та споживачів (ЦСР 3). Дотримання цих принципів сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства та його відповідності сучасним вимогам ведення бізнесу.

Основні напрями реалізації політики соціальної відповідальності ФОП Кульомзи Р.М. наведено на рис. 2.3.

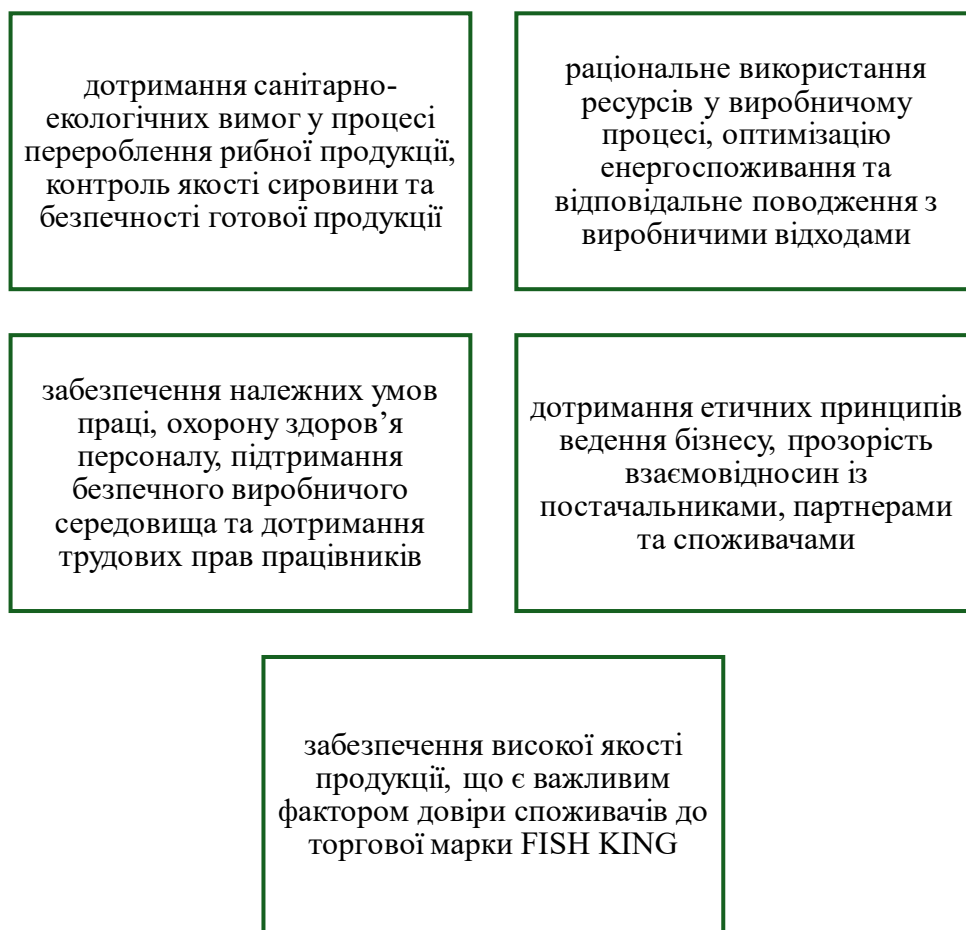

Рис. 2.3. Характеристика пріоритетів соціальної відповідальності Кульомза Р.М.

Джерело: зроблено автором за даними компанії

Попри складні соціально-економічні умови, спричинені пандемією COVID-19 та воєнним станом, підприємству вдалося забезпечити безперервність виробничої діяльності, зберегти робочі місця та підтримувати стабільне постачання продукції споживачам. Крім того, ФОП Кульомза Р.М. робить внесок у розвиток місцевої громади шляхом створення робочих місць і забезпечення населення якісною рибною продукцією.

Важливою складовою політики соціальної відповідальності підприємства є дотримання екологічних принципів. Специфіка рибопереробного виробництва потребує суворого виконання санітарних і природоохоронних вимог, тому підприємство приділяє значну увагу скороченню обсягів виробничих відходів, контролю безпечності технологічних процесів та впровадженню сучасних рішень

у сфері пакування і зберігання продукції. Отже, соціальна відповідальність ФОП Кульомзи Р.М. реалізується через комплексний підхід, який поєднує економічну результативність, відповідальне ставлення до працівників, забезпечення високої якості продукції, екологічну безпеку виробництва та підтримку місцевої громади.

У табл. 2.3 узагальнено основні напрями реалізації стратегії соціальної відповідальності ФОП Кульомзи Р.М.

Таблиця 2.3

Характеристика стратегії розвитку соціальної відповідальності ФОП Кульомза Р.М.

Напрямок	Основні заходи та ініціативи	Очікуваний результат
Соціальна відповідальність щодо працівників	Створення безпечного виробничого середовища на рибопереробному підприємстві; систематичне проведення навчання та інструктажів з охорони праці й дотримання санітарних норм; своєчасне нарахування та виплата заробітної плати; сприяння професійній адаптації нових співробітників.	Підвищення продуктивності персоналу; зміцнення трудової мотивації; скорочення плинності кадрів; формування сприятливої атмосфери в колективі.
Екологічна відповідальність	Виконання природоохоронних і санітарних вимог під час виробничого процесу; ефективне управління виробничими відходами; ощадливе використання водних та енергетичних ресурсів; постійний контроль якості сировини і готової продукції.	Мінімізація екологічного навантаження; підвищення екологічної та виробничої безпеки; зміцнення іміджу підприємства як екологічно відповідального виробника.
Етична та корпоративна відповідальність	Дотримання принципів доброчесності у веденні господарської діяльності; відкритість співпраці з постачальниками й діловими партнерами; належне виконання договірних зобов'язань; забезпечення відповідності продукції чинним стандартам якості.	Зростання рівня довіри з боку партнерів і покупців; посилення ділової репутації підприємства; підтримання довгострокових партнерських відносин.
Соціальна відповідальність перед місцевою громадою	Забезпечення зайнятості населення шляхом створення робочих місць у місті Суми; постачання якісної продукції на місцевий ринок; участь у розвитку економіки регіону; підтримка соціальних і громадських проєктів відповідно до можливостей підприємства.	Посилення внеску підприємства у соціально-економічний розвиток регіону; формування репутації відповідального роботодавця; підвищення довіри з боку місцевої громади.
Відповідальність перед споживачами	Виготовлення безпечної та якісної продукції під торговою маркою FISH KING; контроль якості на всіх стадіях виробництва; надання споживачам повної та достовірної інформації про продукцію; врахування побажань і потреб покупців.	Підвищення рівня задоволеності та лояльності клієнтів; розширення кола споживачів; зміцнення ринкових позицій торгової марки.

Соціальна відповідальність ФОП Кульомзи Р.М. є одним із важливих напрямів функціонування підприємства та ґрунтується на поєднанні економічної результативності із соціальними й екологічними принципами ведення бізнесу. Значна увага приділяється створенню безпечних і комфортних умов праці, дотриманню вимог законодавства у сфері охорони праці, а також своєчасному та справедливому матеріальному стимулюванню працівників, що позитивно впливає на їхню мотивацію та продуктивність.

Одним із ключових пріоритетів підприємства є забезпечення високої якості та безпечності продукції торгової марки FISH KING. Для цього здійснюється постійний контроль якості сировини, дотримуються встановлені технологічні процеси виробництва та впроваджуються заходи, спрямовані на підтримання високих стандартів харчової безпеки. Водночас у сфері екологічної відповідальності підприємство забезпечує виконання санітарних і природоохоронних вимог, раціонально використовує виробничі ресурси та здійснює належне управління виробничими відходами.

Крім виробничої діяльності, ФОП Кульомза Р.М. виконує важливу соціально-економічну роль, забезпечуючи населення якісною рибною продукцією, створюючи нові робочі місця та сумлінно виконуючи податкові зобов'язання перед державою. У цілому система соціальної відповідальності підприємства охоплює трудові, етичні, екологічні та споживчі аспекти діяльності, що сприяє формуванню позитивної ділової репутації, зміцненню довіри споживачів і забезпеченню його сталого розвитку.

РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ СУБ'ЄКТА МАЛОГО БІЗНЕСУ НА ОСНОВІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Зважаючи на сучасні умови функціонування бізнесу та зростання ролі корпоративної соціальної відповідальності, актуальним напрямом розвитку ФОП Кульомзи Р.М. є вдосконалення існуючої стратегії соціальної відповідальності. Основна увага має бути зосереджена на розвитку взаємовідносин із працівниками, підвищенні рівня задоволеності споживачів, підтримці місцевої громади та впровадженні екологічно відповідальних практик. Для підприємства, що здійснює перероблення рибної продукції, особливо важливим є поєднання соціальної політики із заходами щодо мотивації персоналу, покращення умов праці, розвитку корпоративної культури та підвищення екологічної безпеки виробництва. Основні напрями вдосконалення стратегії соціальної відповідальності ФОП Кульомзи Р.М. наведено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Напрямки удосконалення діючої стратегії соціальної відповідальності АТ «Універсал банк» ФОП Кульомза Р.М.

Джерело: створено автором

Одним із пріоритетних напрямів удосконалення є посилення соціальної підтримки персоналу та створення комфортного робочого середовища. З огляду на сучасні виклики доцільним є впровадження програм професійної адаптації ветеранів, які повертаються до цивільного життя та працевлаштовуються на підприємство. Такі програми можуть включати наставництво, поступове залучення до виробничих процесів, психологічну підтримку та гнучкий період адаптації. Реалізація зазначених заходів сприятиме успішній інтеграції ветеранів у трудовий колектив і водночас зміцнить репутацію підприємства як відповідального роботодавця.

Для підвищення рівня мотивації працівників доцільно запровадити програму «Гнучка п'ятниця», яка передбачатиме скорочений робочий день наприкінці тижня за умови повного виконання виробничих завдань. Такий підхід позитивно впливатиме на емоційний стан персоналу, сприятиме профілактиці професійного вигорання та покращенню балансу між роботою й особистим життям. Додатково рекомендується проводити корпоративні заходи та неформальні зустрічі колективу, що сприятимуть зміцненню командної взаємодії, розвитку корпоративної культури та підвищенню рівня довіри між працівниками.

Ще одним важливим напрямом є розроблення комплексної системи адаптації та професійного навчання нових співробітників. Для рибопереробного підприємства це має особливе значення, оскільки виробничий процес потребує чіткого дотримання технологічних регламентів, санітарних норм і вимог охорони праці. Запровадження структурованої програми введення в посаду дозволить скоротити період адаптації, зменшити ризик виробничих помилок та підвищити ефективність роботи нових працівників.

Важливою складовою вдосконалення соціальної відповідальності має стати розвиток внутрішніх комунікацій між керівництвом і персоналом. З цією метою ФОП Кульомзі Р.М. доцільно реалізувати такі заходи:

- забезпечити регулярне інформування працівників щодо умов праці, системи оплати та організаційних змін;

- оптимізувати організацію робочого часу для підвищення трудової дисципліни та безперервності виробничих процесів;
- застосовувати прозорі та однакові для всіх працівників принципи дисциплінарної відповідальності;
- створити механізми відкритого зворотного зв'язку, які дадуть можливість персоналу обговорювати професійні та особисті питання;
- розвивати партнерський стиль управління, за якого керівник виконує не лише контрольні функції, а й виступає наставником, консультантом і підтримкою для колективу.

Формування відкритих і довірливих відносин між керівництвом та працівниками є важливою передумовою стабільної роботи підприємства. Практика свідчить, що рівень задоволеності персоналу визначається не лише матеріальним стимулюванням, а й якістю управління, психологічним кліматом у колективі та можливістю конструктивної взаємодії з керівництвом. Саме тому вдосконалення системи організації праці, розвитку персоналу та внутрішніх комунікацій повинно стати одним із ключових напрямів подальшого розвитку соціальної відповідальності ФОП Кульомзи Р.М., що детальніше представлено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Впровадження додаткових заходів щодо організації трудового процесу в ФОП Кульомза Р.М.

Назва	Характеристика	Витрати
Похід у боулінг	2 рази на рік	30 000 грн.
Розслаблюючий масаж	1 раз на 2 місяць	500 грн. на 1 особу
Абонемент у тренажерний зал	1 раз на 1,5 місяці	1500 грн. на місяць на 1 особу

Джерело: створено автором

Таким чином, реалізація запропонованих у табл. 3.1 заходів сприятиме створенню сприятливого психологічного середовища в колективі, покращенню взаємодії між працівниками та підвищенню рівня їхньої прихильності до підприємства. Використання нематеріальних способів мотивації є важливою складовою політики соціальної відповідальності, оскільки вони підвищують

задоволеність працею, допомагають запобігти професійному вигоранню та сприяють формуванню згуртованого й стабільного трудового колективу.

Одним із перспективних напрямів розвитку соціальної відповідальності ФОП Кульомзи Р.М. є створення комплексної програми підтримки та професійної адаптації ветеранів, які повертаються до мирного життя після проходження військової служби. Концепцію такої програми доцільно представити на рис. 3.2.

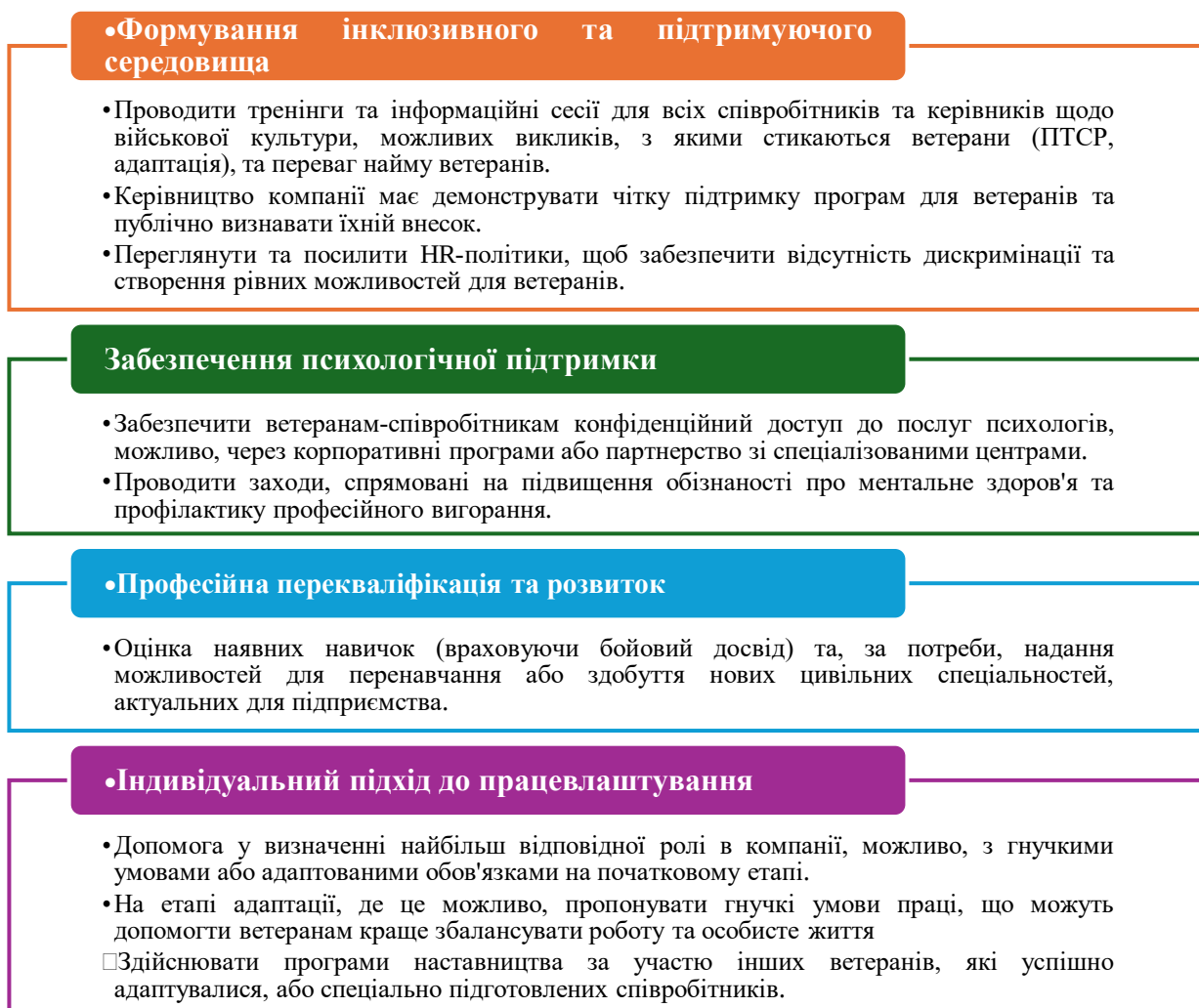

Рис. 3.2. Програма реінтеграції військових в ФОП Кульомза Р.М.

Джерело: створено автором

Запропонована програма має бути орієнтована на створення умов для комфортного повернення ветеранів до трудової діяльності та їх успішної інтеграції у виробничий колектив. Одним із її основних елементів є формування інклюзивного робочого середовища, яке враховуватиме особливості адаптації військовослужбовців до цивільного життя. З цією метою доцільно проводити

інформаційні заходи, навчання для працівників і керівників щодо особливостей комунікації з ветеранами, психологічної підтримки та створення атмосфери взаємної поваги. Крім того, підприємство має забезпечити рівний доступ до працевлаштування, професійного навчання та кар'єрного розвитку незалежно від військового досвіду працівників.

Ще одним напрямом удосконалення соціальної політики підприємства є впровадження корпоративної ініціативи «Гнучка п'ятниця», яка передбачатиме скорочення тривалості робочого дня наприкінці тижня за умови виконання виробничих планів. Вивільнений час може використовуватися для проведення командних зустрічей, обговорення виробничих питань у неформальній атмосфері, обміну досвідом або організації корпоративних заходів, спрямованих на згуртування колективу.

Отже, реалізація програми підтримки ветеранів у поєднанні із запровадженням ініціативи «Гнучка п'ятниця» сприятиме підвищенню рівня соціальної відповідальності ФОП Кульомзи Р.М., покращенню умов праці, розвитку корпоративної культури та формуванню більш мотивованого, згуртованого й соціально захищеного трудового колективу. Основні переваги впровадження ініціативи «Гнучка п'ятниця» наведено на рис. 3.3.

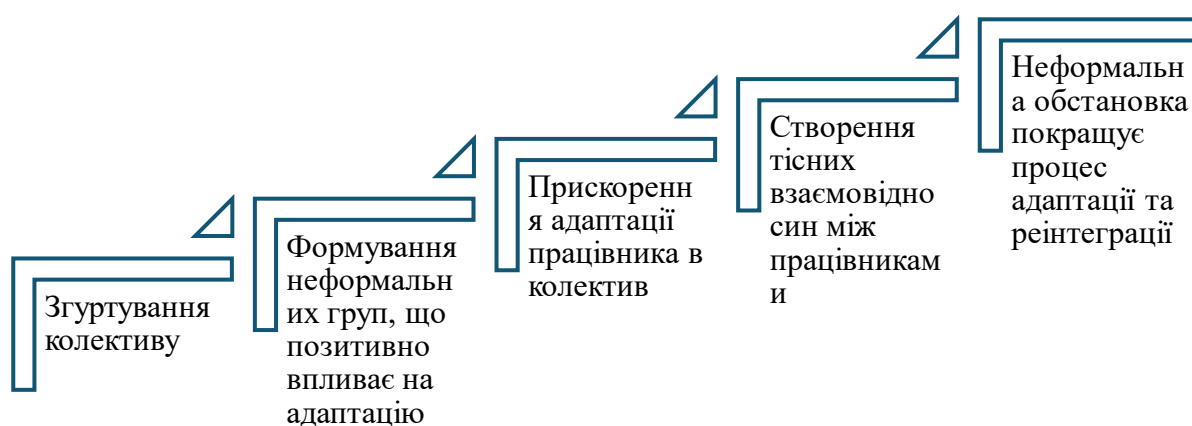

Рис. 3.3. Перелік ключових переваг від створення ініціативи «Гнучка п'ятниця» для ФОП Кульомза Р.М. та працівників

Джерело: створено автором

Запровадження ініціативи «Гнучка п'ятниця» позитивно вплине на соціально-психологічний клімат у колективі, сприятиме розвитку командної роботи та покращенню неформальної комунікації між працівниками. Крім того, такий формат організації праці полегшить адаптацію нових співробітників, сприятиме швидшому входженню до колективу ветеранів і допоможе сформувати комфортне середовище для професійної взаємодії та співпраці.

Наступним напрямом удосконалення системи соціальної відповідальності підприємства пропонується розроблення комплексної програми навчання та адаптації новоприйнятих працівників. Структуру програми наведено на рис. 3.4.

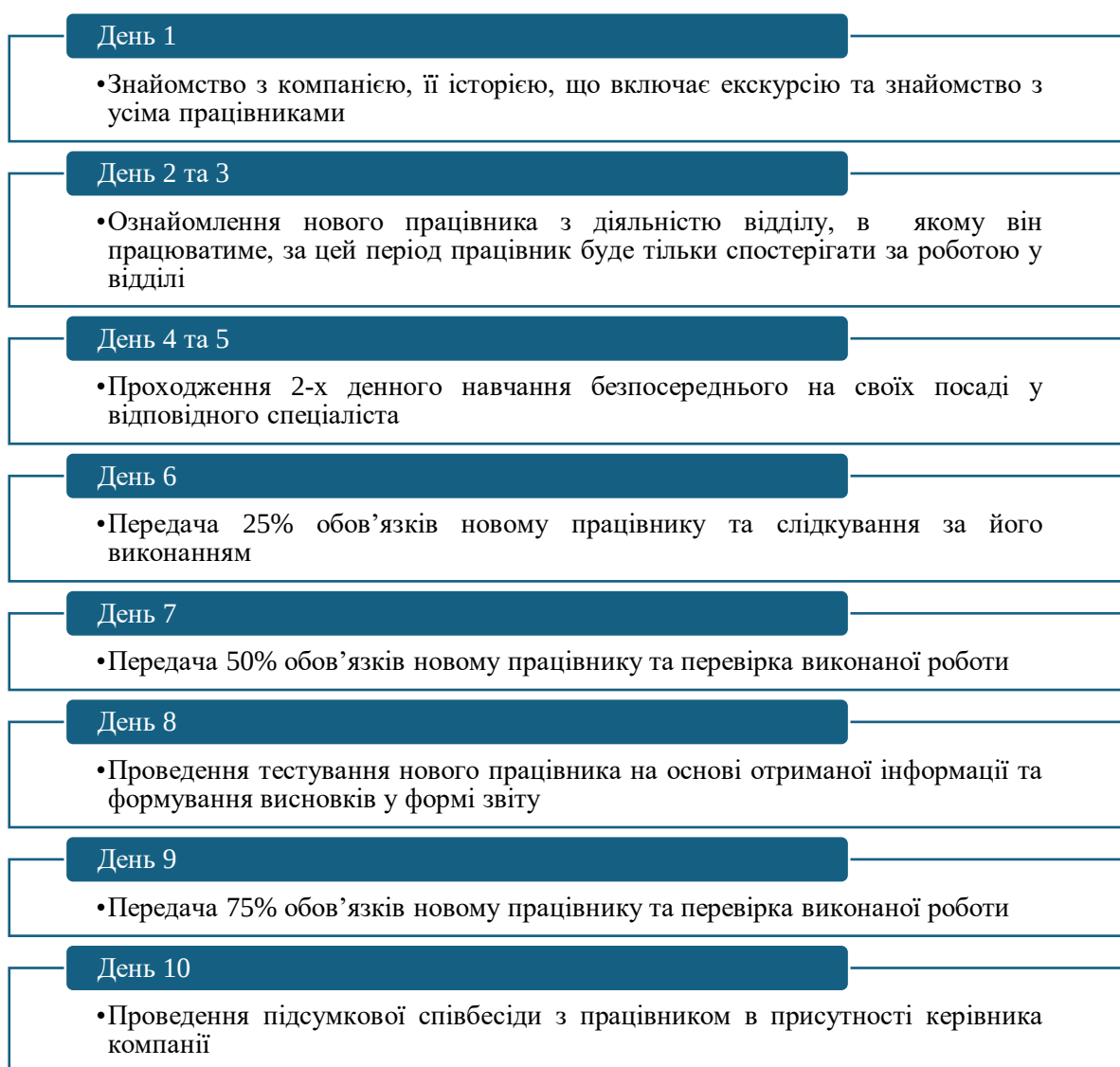

Рис. 3.4. Графік програми навчання нових працівників ФОП Кульомза Р.М.

Джерело: створено автором

Запропонована програма адаптації стане ефективним інструментом удосконалення соціальної відповідальності підприємства та розвитку системи управління персоналом. Двотижневий адаптаційний період дозволить новим працівникам ознайомитися з особливостями рибопереробного виробництва, вимогами до виконання посадових обов'язків, правилами охорони праці та корпоративними цінностями підприємства. Водночас керівництво зможе оцінити професійні навички, рівень мотивації, дисциплінованість і готовність нового співробітника до подальшої роботи ще на початковому етапі його працевлаштування.

Застосування такої системи дозволить мінімізувати витрати, пов'язані з підготовкою працівників, які не планують довгострокову співпрацю або не відповідають вимогам підприємства. Натомість підприємство отримає можливість сформувати професійний, мотивований і стабільний трудовий колектив. Орієнтовні витрати на реалізацію програми становитимуть близько 1 тис. грн на місяць або 12 тис. грн на рік, що включає додаткову оплату праці наставника за навчання та супровід нових співробітників. З економічної точки зору такі витрати є цілком виправданими, оскільки сприятимуть скороченню плинності кадрів, зменшенню кількості виробничих помилок, прискоренню адаптації персоналу та підвищенню загальної ефективності роботи підприємства. Загалом реалізація запропонованих заходів дозволить ФОП Кульомзі Р.М. зміцнити систему соціальної відповідальності у сфері управління персоналом і забезпечити формування стабільного кадрового потенціалу.

ВИСНОВКИ

Розкрито сутність соціальної відповідальності суб'єктів господарювання, її види та основні принципи. Встановлено, що соціальна відповідальність є важливою складовою сучасного менеджменту, оскільки передбачає поєднання економічних інтересів підприємства із соціальними, етичними та екологічними зобов'язаннями. Доведено, що дотримання принципів системності, добровільності, прозорості, етичності та орієнтації на зацікавлені сторони сприяє формуванню позитивної репутації підприємства, підвищенню довіри споживачів і забезпеченню його сталого розвитку.

Досліджено методичні підходи до аналізу рівня інтеграції соціальної відповідальності у діяльність суб'єктів господарювання. Визначено, що для об'єктивної оцінки соціально відповідальної діяльності доцільно використовувати комплекс методів, зокрема аналіз нефінансової звітності, SWOT-аналіз, опитування стейкхолдерів, соціальний аудит, рейтингове оцінювання та бенчмаркінг. Застосування цих методів дозволяє виявити сильні й слабкі сторони соціальної політики підприємства, оцінити рівень її прозорості та визначити напрями подальшого вдосконалення.

Проаналізовано становлення та розвиток соціальної відповідальності малого бізнесу в Україні. Встановлено, що соціальна відповідальність малого бізнесу формується під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, серед яких важливе значення мають етичні цінності керівника, очікування споживачів, вимоги законодавства, вплив громади та партнерів. Доведено, що для малого бізнесу соціальна відповідальність є не лише проявом етичної поведінки, а й важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності, зміцнення довіри клієнтів і забезпечення стійкого розвитку.

Визначено, що підприємство здійснює діяльність у сфері перероблення та реалізації рибної продукції під торговою маркою FISH KING, має компактну організаційну структуру та поєднує виробничу, оптову, роздрібну й електронну торгівлю. Аналіз основних фінансово-економічних показників засвідчив позитивну

динаміку розвитку підприємства, зокрема зростання чистого доходу, збільшення власного капіталу, скорочення поточних зобов'язань та перехід від збиткової до прибуткової діяльності.

Встановлено, що соціально відповідальна діяльність підприємства охоплює відповідальність перед працівниками, споживачами, місцевою громадою, партнерами та навколишнім середовищем. Підприємство забезпечує належні умови праці, дотримується вимог охорони праці та санітарної безпеки, контролює якість продукції, раціонально використовує ресурси й підтримує місцеву громаду через створення робочих місць та забезпечення населення якісною рибною продукцією.

Обґрунтовано напрями удосконалення стратегії соціальної відповідальності та професійної етики ФОП Кульомза Р.М. на основі зарубіжного досвіду. Запропоновано посилити соціальну підтримку персоналу, впровадити програму адаптації ветеранів, ініціативу «Гнучка п'ятниця», систему наставництва та навчання нових працівників, а також заходи для покращення психологічного клімату в колективі. Реалізація цих рекомендацій сприятиме підвищенню мотивації персоналу, зниженню плинності кадрів, зміцненню корпоративної культури та формуванню позитивного іміджу підприємства як соціально відповідального суб'єкта малого бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Затеїщикова О.О. Етапи формування стратегії соціальної відповідальності бізнесу. *Бізнес Інформ*. 2014. № 2. С 200-205.
2. Зінченко А.Г., Саприкіна М.А. Корпоративна соціальна відповідальність 2005-2010: стан та перспективи розвитку. К. : Вид-во «Фарбований лист», 2016. 56 с.
3. Котлер Ф., Лі Н. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства; Пер. з англ. С. Яринич. К. : Стандарт, 2015. 302 с.
4. Лазоренко О., Колишко Р.. Посібник із КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності. К.: Видавництво «Енергія», 2018. 96с.
5. Саприкіна М. А., Саєнсус М.А., Зінченко А.Г., Ляшенко О.М., Місько Г.А. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика: посібник ; за наук. ред. д.е.н., проф. засл. діяч, науки і техніки О.С. Редькіна. К.: Вид-во «Фабований лист», 2014.
6. Колот А.М., Грішнова О.А. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. К.: КНЕУ, 2016. 501с.
7. Романюк М.Д. Соціальна політика України: сучасна стратегія, регіональні пріоритети. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Економіка*. 2014. Вип10. С 3-10.
8. Романюк М.Д. Соціальні диспропорції українського суспільства і соціальна нерівність регіонів України : напрями скорочення та вирівнювання. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Економіка*. Івано-Франківськ: Плай, 2015. Вип 11. С 3-12.
9. Романюк М.Д. Застосування соціального аудиту в контексті соціально відповідального бізнесу / Формування ринкової економіки. 36. наук, праць - Спецвипуск: праця у ХХІ столітті: новітні тенденції соціальний вимір, інноваційний розвиток. Київ: КНЕУ, 2016. С 313-319.

10. Гоголюя О.П., Кудінова І.П. Соціальна відповідальність бізнесу. К. : Видавництво Національного університету біоресурсів та природокористування України, 2018. 79 с.
11. Брич В. Я., Борисяк О. В. Інноваційні технології формування персоналу підприємств в умовах оптимізаційного розвитку. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія“Економіка”. 2017. Вип. 2 (50). С. 172- 179.
12. Брич В. Я., Колодницька О. З. Людські ресурси як чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Інноваційна економіка. № 4. 2015. С.72-76.
13. Лопашук, І. А., Лопашук, В. О., & Русінко, А. І. Соціальна відповідальність бізнесу: сутнісно-теоретичні та програмні аспекти. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, 2024. (14). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-14-04-04> (дата звернення 26.06.2026)
14. Dudek M., Bashynska I., Filyppova S., Yermak S., Cichon, D. Methodology for assessment of inclusive social responsibility of the energy industry enterprises. *Journal of Cleaner Production*. 2023. 394.
15. Кузьмак О. Соціальна відповідальність як інструмент маркетингової стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємств в контексті сталого розвитку. Економічний форум. 2024. № 1 (4). С. 70-80.
16. Мирошніченко Ю.В. Корпоративна культура як основний чинник сталого розвитку торговельного підприємства. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2021. № 26. С. 66-78
17. Колот А. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів. *Науковий вісник Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана*. Економічна теорія, 2013. 4, 5-26. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0000351935> (дата звернення 26.06.2026)
18. Грішнова О. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, значення, стратегічні напрями розвитку в Україні . Україна: аспекти праці, 2010. 7, 3-8. URL:http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=

[10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Uap_2010_7_3](#) (дата звернення 26.06.2026)

19. Галушка З., Грунтковський В. Соціальна відповідальність як чинник конкурентоспроможності українського бізнесу Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2011. 124- 125, 43-45. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/01/124_13.pdf (дата звернення 26.06.2026)

20. Мережа Глобального договору ООН в Україні. URL: <https://globalcompact.org.ua/priiednatisja/perevagi-chlenstva-v-merezhi> (дата звернення 26.06.2026)

21. Десять принципів Глобального договору ООН. Глобальний договір Організації Об'єднаних Націй. URL: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission> (дата звернення 26.06.2026)

22. MIT Technology Review. The Green Future Index 2023. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1cIjiSo4K4MQjXT639v1HEmi_LI_10zPpoWl_H9_iCy18/edit?gid=1743024587#gid=1743024587 (дата звернення 26.06.2026)

23. Полякова О.М., Хорошаєва Є.В. Соціальна відповідальність малого бізнесу як його конкурента перевага. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2017. №60. С.33-39

24. Нечепуренко М.О. Соціальне підприємництво як форма соціальної відповідальності малого та середнього бізнесу. Економічний вісник. 2023. №2. С. 22-29 https://ev.nmu.org.ua/docs/2023/2/EV20232_022-029.pdf (дата звернення 26.06.2026)

25. YouControl. (2025). *ФОП Кульомза Роман Миколайович*. https://youcontrol.com.ua/catalog/fop_details/15784424/ (дата звернення 26.06.2026)

26. FishKing. (2025). *FishKing – рибне господарство Сумщини*. <https://fishking.sumy.ua/> (дата звернення 26.06.2026)

ДОДАТКИ

Додаток А

1.Баланс на 31 грудня 2025 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006			
Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	-	-
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	47,6	120,0
первісна вартість	1011	175,0	314,8
знос	1012	(127,4)	(194,8)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	47,6	120,0
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	1,0	1,1
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	23,8
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	-
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	412,9	312,9
Витрати майбутніх періодів	1170	1,3	1,5
Інші оборотні активи	1190	0,1	0,2
Усього за розділом II	1195	415,3	339,5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	462,9	459,5

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	15,0	15,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	425,9	442,5
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	440,9	457,5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	0,8	2,0
розрахунками з бюджетом	1620	21,2	-
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	1695	22,0	2,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	462,9	459,5

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2025 р.

		Форма № 2-м	Код за ДКУД	1801007
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	
1	2	3	4	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	943,3	1 151,0	
Інші операційні доходи	2120	-	-	
Інші доходи	2240	-	-	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	943,3	1 151,0	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(697,1)	(941,8)	
Інші операційні витрати	2180	(229,6)	(182,1)	
Інші витрати	2270	(-)	(0,1)	
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(926,7)	(1 124,0)	
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	16,6	27,0	
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)	
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	16,6	27,0	

1.Баланс на 31 грудня 2024 р.

Актив	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006		
	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	-	-
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	32,6	47,6
первісна вартість	1011	131,1	175,0
знос	1012	(98,5)	(127,4)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	32,6	47,6
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	329,8	1,0
у тому числі готова продукція	1103	111,1	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	35,9	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	5,6	-
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	44,1	412,9
Витрати майбутніх періодів	1170	1,1	1,3
Інші оборотні активи	1190	6,7	0,1
Усього за розділом II	1195	423,2	415,3
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	455,8	462,9

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	15,0	15,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	398,9	425,9
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	413,9	440,9
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	2,4	0,8
розрахунками з бюджетом	1620	0,7	21,2
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	0,8	-
розрахунками з оплати праці	1630	2,8	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	35,2	-
Усього за розділом III	1695	41,9	22,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	455,8	462,9

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2024 р.

		Форма № 2-м	Код за ДКУД	1801007
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	
1	2	3	4	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 151,0	493,5	
Інші операційні доходи	2120	-	-	
Інші доходи	2240	-	-	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	1 151,0	493,5	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(941,8)	(383,9)	
Інші операційні витрати	2180	(182,1)	(210,1)	
Інші витрати	2270	(0,1)	(4,9)	
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(1 124,0)	(598,9)	
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	27,0	(105,4)	
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)	
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	27,0	(105,4)	